

Kinh Đại Bát-Nhã Ba-La-Mật-Đa
(Trọn bộ 24 tập)

Hán dịch: Tam Tạng Pháp Sư Huyền Trang
Việt dịch: Hòa Thượng Thích Trí Nghiêm
Khảo dịch: Hòa Thượng Thích Thiện Siêu
Sài Gòn 1998

--- o0o ---

Tập 23
QUYỂN THỨ 562
HỘI THỨ NĂM

Phẩm
NHƯ LẠI
Thứ 15 - 2

Bấy giờ, Thiên tử cõi Dục, cõi Phạm thể cung kính chấp tay đều thưa Phật rằng: Bát-nhã Ba-la-mật-đa như thế rất là sâu thẳm cực khó tin hiểu. Chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cũng rất sâu thẳm cực khó tin hiểu!

Bấy giờ, Phật bảo các Thiên tử rằng: Như vậy, như vậy. Như người đã nói.

Bấy giờ, Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó, Vô thượng Bồ-đề chẳng khó tin được. Vì có sao? Vì tất cả pháp

rốt ráo không, nên trong không không có pháp tin chứng pháp khác. Sở dĩ vì sao?

Vì tất cả pháp tự tánh đều không. Nếu vì dứt hẳn pháp như thế nên nói pháp như thế, pháp đây cũng không. Do nhân duyên đây, Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề năng chứng sở chứng, năng biết sở biết, tất cả trống không vắng lặng. Vậy nên, Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề chẳng khó tin hiểu, chẳng khó chứng được, vì tất cả pháp không chẳng đều không, tin biết như thế bèn chứng được vậy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Vô thượng Bồ-đề vì kẻ năng tin chứng bất khả đắc, vì Vô thượng Bồ-đề chẳng phải thật có, vì không chứa nhóm nên nói khó tin được.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bảo Thiện Hiện rằng: Vì tất cả pháp rốt ráo không, nên Vô thượng Bồ-đề cực khó tin được. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả pháp đều không tự tánh, đều như hư không. Ví như hư không chẳng khởi nghĩ này: Ta sẽ tin được Vô thượng Bồ-đề. Các pháp cũng thế. Vậy nên Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cực khó tin được.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu Phật Bồ-đề chẳng khó tin được, thời chẳng nên có chúng Bồ-tát như cát Căng-già phát tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-

đề, về sau hoàn quay trở lui. Nên Phật Bồ-đề cực khó tin được.

Thiện Hiện hỏi rằng: Nơi ý hiểu sao? Sắc đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có. Thọ tướng hành thức đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Lìa sắc có pháp đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có. Lìa thọ tướng hành thức có pháp đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Chơn như sắc đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có. Chơn như thọ tướng hành thức đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Lìa chơn như sắc có pháp đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có. Lìa chơn như thọ tướng hành thức có pháp đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Chơn như đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có. Lìa chơn như đối Bồ-đề có quay lui chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Khi đó, Cụ thọ Thiện Hiện bảo Xá-lợi-tử rằng: Nếu tất cả pháp chắc vậy, trụ vậy, trọn vô sở hữu, đều bất khả đắc, nói những pháp nào khá đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề mà có quay lui?

Xá-lợi-tử nói: Như ngài đã nói thật không có pháp, cũng không hữu tình khá đối Bồ-đề nói có quay lui. Nếu vậy có sao Phật nói ba thứ trụ Bồ-tát thừa? Chỉ nên nói một. Lại chẳng nên lập ba thừa có khác, duy chỉ nên có một Chánh đẳng giác thừa?

Khi đó, có Mãn-từ-tử bèn nói Cụ thọ Xá-lợi-tử rằng: Nên hỏi Thiện Hiện vì hứa nhận có một Bồ-tát thừa chẳng, nhiên hậu mới nạn rằng lẽ không kiến lập ba thừa sai khác, chỉ nên có một Chánh đẳng giác thừa.

Khi ấy, Xá-lợi-tử hỏi Thiện Hiện rằng: Vì hứa nhận có một Bồ-tát thừa chẳng?

Thiện Hiện trả lời: Chơn như và có ba thứ Bồ-tát và ba thừa ư? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Chơn như và có một Bồ-tát thừa một Phật thừa chẳng? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Chơn như và có một pháp khá thấy gọi một Bồ-tát và một thừa ư? Xá-lợi-tử nói: Thiện Hiện! Chẳng có.

Khi ấy, Cụ thọ Thiện Hiện bảo Xá-lợi-tử rằng: Nếu tất cả pháp chắc vậy trụ vậy, trọn vô sở hữu đều bất khả đắc, Bồ-tát Tam thừa cũng lại như thế, ngài sao khá trách có một có ba? Nếu các Bồ-tát nghe thuyết tướng chơn như không sai khác chẳng kinh chẳng sợ, cũng chẳng chìm đắm, các Bồ-tát này mau chứng Bồ-đề, định không quay lui.

Bấy giờ, Thế Tôn khen Thiện Hiện rằng: Hay thay, hay thay! Người nay mới năng vì các Bồ-tát khéo nói pháp yếu. Lời người đã nói nhờ uy thần Phật, tất cả Như Lai tùy hỷ lời nói người. Nếu các Bồ-tát đối pháp chơn như tướng không sai khác rất sanh tin hiểu, nghe thuyết chơn như các pháp như thế chẳng kinh chẳng sợ, cũng chẳng chìm đắm, các Bồ-tát này mau chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, định không quay lui.

Khi ấy, Xá-lợi-tử bèn thưa Phật rằng: Nếu các Bồ-tát trọn nên pháp này định chứng Vô thượng Chánh đẳng giác ư?

Bấy giờ, Phật bảo Xá-lợi-tử rằng: Như vậy, như vậy. Các Bồ-tát này quyết định chẳng rơi các bậc Thanh văn thấy.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Nếu các Bồ-tát muốn chứng Bồ-đề nên trụ làm sao? Nên học làm sao?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát muốn chứng Bồ-đề đối các hữu tình nên trụ bình đẳng. Nghĩa là đối loại kia nếu khởi tâm đẳng, tâm từ, tâm bi, tâm hỷ, tâm xả, tâm chẳng khác, tâm nhường xuống, tâm lợi ích, tâm an vui, tâm không sân hại, tâm như cha mẹ. Cũng đem tâm nên bảo cùng kia.

Thiện Hiện phải biết: Nếu các Bồ-tát muốn chứng Bồ-đề nên trụ như thế, nên học như vậy.

HỘI THỨ NĂM

Phẩm
CHĂNG LUI
Thứ 16

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Chúng tôi sẽ do hành trạng tướng nào biết là Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng quay lui?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát năng như thật biết dị sanh, Thanh văn, Độc giác, Bồ-tát và bậc Như Lai, dù nói có khác mà đối trong tánh chơn như các pháp không biến khác, không phân biệt, không hai không hai phần.

Các Bồ-tát này dù thật ngộ vào chơn như các pháp mà đối chơn như không chỗ phân biệt. Dù nghe chơn như cùng tất cả pháp không hai không riêng mà không nghi trệ. Dù nghe tướng các pháp nhiều thứ khác biệt mà đối trong ấy không chỗ chấp trước.

Các Bồ-tát này trọn chẳng khinh phớt mà phát ngôn bừa bãi, có nói lời gì đều dẫn nghĩa lợi, trọn chẳng xem tốt xấu hay dở người khác, bình đẳng thương xót mà vì nói pháp. Nếu các Bồ-tát trọn nên

các hành trạng tướng như thế, định đối Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề chẳng còn quay lui.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này chẳng xem hành tướng lời nói ngoại đạo, Sa-môn, Phạm chí. Nghĩa là kia đối pháp thật biết thật thấy, hoặc năng thi thiết pháp môn chánh kiến, không có lẽ ấy. Trọn chẳng lễ kính ngoại đạo, thiên thần, cũng chẳng cúng dường mà cầu thắng phước.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này chẳng dọa ác thú, chẳng thọ nữ thân, cũng chẳng sanh nơi dòng tộc hèn tiện, trừ vì độ thoát loại hữu tình kia sanh ra đồng loại phương tiện nhiếp thọ.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này thường ưa thọ hành mười thiện nghiệp đạo, cũng năng phương tiện khuyến người thọ hành. Cho đến trong mộng cũng không bị phạm.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này các sở thọ trì suy gẫm đọc tụng các thứ kinh điển khiến rất thông lanh, đều vì lợi vui tất cả hữu tình, hằng khởi nghĩ này: Ta đem pháp đây vì các hữu tình tuyên nói khai chỉ, phải khiến tất cả pháp nguyện đầy đủ. Lại đem căn lành pháp thí như thế cùng các hữu tình bình đẳng chung có, hồi hướng sở cầu Nhất thiết trí trí.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này đối pháp môn sâu thẳm do Phật nói ra quyết định chẳng sanh nghi ngờ do dự, cũng chẳng mê mờ, vui mừng tín thọ. Có phát lời gì đều vì nhiều ích, biết lượng mà nói, lời lẽ mềm mại. Ngủ nghỉ nhẹ ít, phiền não chẳng hiện hành. Ra vào qua lại tâm chẳng mê lầm. Hằng thời an trụ chính nhớ chính biết. Tiến ngưng oai nghi cũng lại như thế. Đạo đi chỗ nào tất xem nơi đất, ung dung buộc niệm xem chính mà đi. Vận động nói lời thường không vội bạo. Thọ dụng các thứ đồ nằm áo mặc đều thường thơm sạch, không các hôi ứ, cũng không mồ hôi rịn rịn các loại trùng. Thường vui thanh nhàn, hằng không tật bệnh. Trong thân không có tám muôn hộ trùng. Sở dĩ vì sao? Các Bồ-tát này căn lành thêm lên, vượt khỏi thế gian. Căn lành như như lớn thêm dần dần, như thế như thế thân tâm thanh tịnh.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Làm sao biết tâm Bồ-tát này thanh tịnh?

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát này căn lành như như lớn thêm dần dần, như thế như thế tất cả đối tịnh, kiêu gạc trong tâm đều hẳn chẳng hiện hành. Do nhân duyên đây, tất cả phiền não và các bất thiện đều dứt hẳn mất. Cũng vượt Thanh văn

và bậc Độc giác, mau tới Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Do đây nên biết tâm thường thanh tịnh.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này chẳng trọng lợi dưỡng, chẳng màng danh dự, tâm lìa ganh ghét keo rít, thân không làm lỗi, nghe pháp sâu thẳm tâm chẳng mê lầm, trí huệ sâu vững, cung kính tín thọ, tùy chỗ lóng nghe, đều năng hội vào Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Có các tạo tác sự nghiệp thế gian, cũng nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa phương tiện khéo léo hội vào pháp tánh, chẳng thấy một sự nào ra ngoài pháp tánh được. Nếu có chẳng cùng tương ưng pháp tánh, cũng năng phương tiện hội vào Bát-nhã Ba-la-mật-đa lý thú sâu thẳm. Do đây chẳng thấy ra ngoài pháp tánh được.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này giả sử có ác ma hiện tiền hóa làm tám địa ngục lớn, trong mỗi mỗi địa ngục hóa làm vô lượng trăm ngàn Bồ-tát đều bị lửa ngọn giao xen đốt cháy dữ dội, bảo Bồ-tát rằng: Các Bồ-tát đây đều do nhận được ký chẳng quay lui nên đọa trong địa ngục lớn như vậy, hằng chịu khổ lớn lao dữ dội như đây. Các người đã nhận ký chẳng quay lui sẽ chịu khổ lớn như loại này. Vậy nên các người nên mau nói bỏ tâm Đại Bồ-đề, may ra thoát được khổ ấy sẽ sanh trên trời, hoặc

sanh trong người giàu sang tự tại hưởng các vui sung sướng.

Khi các BỒ-tát thấy nghe việc này nơi tâm chẳng động, cũng chẳng kinh nghi, chỉ khởi nghĩ này: Nếu các BỒ-tát đã nhận ký chẳng quay lui BỒ-đề lại đọa ác thú chịu các khổ não như dị sanh ngu, tất không có lẽ ấy. Nay thấy nghe đây định là ác ma hóa làm nói ra đều chẳng thật có.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các BỒ-tát này giả sử có ác ma làm tượng Sa-môn đi đến chỗ kia nói lời như vậy: Người trước đã thọ trì đọc tụng kinh điển tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đều là tà nói, nên mau vứt bỏ, chớ bảo là chơn. Các người nếu năng chóng mau vứt bỏ được, ta sẽ dạy người Phật pháp chơn tịnh, cho người mau chứng Vô thượng BỒ-đề. Người trước đã nghe chẳng phải lời chơn Phật, là kẻ văn tụng soạn tập để dối gạt. Lời ta nói ra là lời chơn Phật.

Thiện Hiện phải biết: Nếu các BỒ-tát nghe nói như thế, tâm động kinh nghi, nên biết chưa nhận ký chẳng quay lui. Nếu các BỒ-tát nghe lời như thế tâm chẳng kinh nghi, chỉ theo pháp tánh vô tác vô tướng vô sanh mà trụ, nên biết đã nhận ký chẳng quay lui. Các BỒ-tát này có các sở tác chẳng tin lời người, chẳng theo người dạy mà bèn động chuyển. Như A-

la-hán có các sở vi chẳng tin lời người, hiện chứng pháp tánh không ngờ không nghi, tất cả ác ma chẳng thể làm nghiêng động được. Bất thối Bồ-tát cũng lại như thế, tất cả Thanh văn, Độc giác, ngoại đạo các ác ma thấy chẳng thể phá hoại được, khiến đời Bồ-đề mà sanh lui khuất.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này giả sử có ác ma đi đến chỗ kia dối hiện thân hữu, nói lời như vậy: Sở hành các người là pháp sanh tử, chẳng phải hạnh Bồ-đề. Các người nay nên tu đạo hết khổ, mau hết các khổ được vào Niết-bàn. Thân khổ hiện tại hãy nên chán bỏ, hướng lại muốn chịu khổ thân đời sau, nên tự nghĩ kỹ, bỏ trước đã tin. Các Bồ-tát này khi nghe lời kia tâm chẳng sợ nghi, chỉ khởi nghĩ này: Kẻ nói như thế định là ác ma.

Khi ấy, ác ma kia lại bảo Bồ-tát: Muốn nghe hạnh vô ích Bồ-tát ư? Nghĩa là các Bồ-tát lâu đại kiếp như số cát Căng-già, đem vô lượng thứ đồ cúng hạng tốt cúng dường chư Phật, lại ở chỗ chư Phật ngang cát Căng-già tu vô lượng thứ phạm hạnh khó hành, gần gũi dâng thờ chư Phật Thế Tôn nhiều như cát Căng-già, thỉnh hỏi vô lượng vô biên đạo Bồ-tát chỗ nên tu: nên trụ làm sao, nên hành làm sao, nên học làm sao các đạo Bồ-tát? Chư Phật Thế Tôn nhiều ngang cát Căng-già như đã thỉnh hỏi thứ

lớp vì nói. Các Bồ-tát kia như dạy mà trụ, như dạy mà hành, như dạy mà học lâu vô lượng kiếp, hãy chẳng thể chứng được sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Huống nay các người dễ nào chứng được! Khi Bồ-tát này dù nghe kia nói mà tâm chẳng động cũng không nghi ngờ.

Khi ấy, ác ma kia cũng ở chỗ đây lại hóa làm vô lượng hình tượng Bí-sô, bảo Bồ-tát rằng: Các Bí-sô đây đều ở quá khứ lâu vô lượng kiếp tu vô lượng thứ phạm hạnh khó hành, mà chẳng năng được Vô thượng Bồ-đề, nay đều lui trụ quả A-la-hán. Các người làm gì năng chứng được Bồ-đề?

Các Bồ-tát ấy nghe thấy đây rồi tức khởi nghĩ này: Định là ác ma làm rối loạn ta, làm việc như thế. Định không Bồ-tát tu hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa đến ngôi viên mãn, chẳng chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, lui trụ bậc Thanh văn Độc giác thấy.

Lại khởi nghĩ này: Nếu các Bồ-tát như Phật đã dạy, tu hạnh Bồ-đề, chẳng chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, tất không có lẽ ấy. Phải biết nay đây đã thấy đã nghe định là ác ma làm đây nói đây!

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này giả sử có ác ma làm tượng Bí-sô đi đến chỗ kia nói lời như vậy: Nhất thiết trí trí ngang đồng hư không, vô tánh làm tánh, tự tướng bản không, các pháp cũng vậy,

đều vô sở hữu. Trong ấy không pháp khá gọi năng chứng, cũng không có pháp khá gọi sở chứng, chỗ chứng, thời chứng và do đây chứng đều bất khả đắc. Tất cả pháp đã ngang đồng hư không, vô tánh làm tánh, tự tướng bản không, các người duyên nào luống chịu khổ nhọc siêng năng cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề? Người trước đã nghe chúng các Bồ-tát nên cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề đều là ma nói, chẳng phải lời chơn Phật. Các người nên bỏ tâm Đại Bồ-đề, chớ quấy vì người hư chịu siêng khổ.

Khi ấy, các Bồ-tát này nghe lời kia, năng như thật biết là việc ác ma muốn lui bại tâm Đại Bồ-đề ta, ta nay lại càng vững bền ý chí, chẳng nên tin thọ ác ma đã nói.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này nếu muốn điều tâm vào bốn tĩnh lự tùy ý năng vào đạo quán tự tại. Vì độ hữu tình sanh lại cõi Dục, tuy sanh lại cõi Dục mà chẳng nhiễm dục, cũng chẳng lui mất sở tu tĩnh lự.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này chẳng quý danh tiếng, chẳng ưa khen ngợi. Đối loại hữu tình không tâm giận dữ, thường muốn khiến kia được vui thắng lợi. Qua lại vào ra không tâm tán loạn, uy nghi ngưng tiến hằng trụ chính niệm.

Vì các hữu tình nên dù ở gia cư mà với trong ấy chẳng sanh tham đắm, tuy hiện thọ dụng mà thường chán sợ như qua đường hiểm tâm hằng kính sợ. Dù có uống ăn lo sợ chẳng yên, chỉ nghi lúc nào ra khỏi hiểm đây! Tuy hiện thọ dụng các thứ của ngọc mà đối với nó chẳng khởi tham mến. Chẳng dùng tà mạng phi pháp tự sanh sống, thà tự chết bỏ chẳng tổn nơi người. Sở dĩ vì sao?

Vì các Bồ-tát này hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm là tôn trong người, thiện sĩ trong người, rồng voi trong người, hoa sen trong người, điều ngự trong người, mạnh dũng nhất trong người, vốn vì lợi vui tất cả hữu tình, hiện ở gia cư phương tiện nhiều ích, đâu vì tự sống mà xâm tổn nơi người. Sở dĩ vì sao? Vì các Bồ-tát này được sức phương tiện khéo léo của Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm nắm giữ vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này có Được-xoa thần vương cầm chùy kim cương thường theo hai bên thềm vì giữ hộ, chẳng cho tất cả người phi người thấy uy lực tà mị làm tổn hại thân. Do nhân duyên đây, các Bồ-tát này cho đến Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề thân ý thư thối, từng chẳng cuồng loạn, đủ tướng trượng phu, các căn viên mãn, tâm hành đều thiện. Hằng tu tịnh mạng, chẳng

hành huyền thuật, xem tướng cát hung, chú cấm quỷ thần, hòa hợp thuốc thang, dụ gạt tội tở, kết hảo quý nhân, khinh khi Thánh Hiền, gần gũi nam nữ. Chẳng vì danh lợi khen mình chê người. Chẳng đem nhiệm tâm xem ngó giỡn cười. Giới kiến thanh tịnh, chí tánh thuần chất.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này đối văn chương kỹ nghệ các thế gian dù được giỏi khéo mà chẳng say đắm vì đạt tất cả pháp bất khả đắc vậy, đều lời tạp uế nhiếp thuộc tà mạng vậy. Đối các sách luận thế tục ngoại đạo tuy cũng giỏi biết mà chẳng ưa đắm, vì đạt tất cả pháp bản tánh không vậy, lại các sách luận thế tục ngoại đạo nói những lý sự có nhiều thêm bớt, đối đạo Bồ-tát chẳng tùy thuận vậy.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này còn có bấy nhiêu các hành trạng tướng, Ta sẽ vì người phân biệt giải nói. Nghĩa là Bồ-tát kia hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đạt các pháp không, chẳng muốn xem xét luận nói các việc: việc vua, việc giặc, việc quân, việc chiến, việc thành ấp xóm làng, voi ngựa xe cộ, áo mặc uống ăn, đồ nằm hoa hương, nam nữ tốt xấu, vườn rừng ao hồ, núi biển thủy.

Chẳng muốn xem xét luận nói việc Dược-xoa, La sát bà thủy các quỷ thần. Chẳng muốn xem xét luận nói việc đường xá chợ búa, lầu các buôn bán

thấy. Chẳng muốn xem xét luận nói việc ca múa kỹ nhạc, con hát giỡn cợt thấy. Chẳng muốn xem xét luận nói việc cõn bãi thuyền ghe, cầu rường ngọc báu thấy. Chẳng muốn xem xét luận nói việc sao thần lạnh nóng, mưa gió cát hung thấy. Chẳng muốn xem xét luận nói việc các thứ pháp nghị trái nhau văn tụng thấy.

Chỉ muốn xem xét luận nói việc tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa. Các Bồ-tát này thường chẳng xa lìa tác ý tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Thường chẳng xa lìa tâm Nhất thiết trí. Chẳng ưa chống trái, vui hòa tranh tụng. Thường mong Chánh pháp, chẳng ưa phi pháp. Hằng mộ bạn lành, chẳng thích bạn ác. Ưa nói lời pháp, lìa lời phi pháp. Vui thấy Như Lai, mừng chúng xuất gia. Mười phương cõi nước có Phật Thế Tôn tuyên nói pháp yếu, nguyện vãng sanh kia gần gũi cúng dường, lắng nghe Chánh pháp.

Các Bồ-tát này phần nhiều từ trời cõi Dục, cõi Sắc chết, sanh thú người giữa nước châu Thiệm bộ. Giỏi nơi kỹ nghệ, chú thuật, kinh thơ, địa lý, thiên văn và các pháp nghĩa, hoặc sanh biên địa nước lớn, thành lớn, cùng các hữu tình làm nhiều ích lớn.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này trọn chẳng tự nghi ta là quay lui chẳng quay lui. Đối pháp tự

địa cũng chẳng sanh nghi là có là không. Đối các việc ma giỏi giác biết được. Như kẻ Dự lưu đối pháp tự địa trọn chẳng sanh nghi, giả sử có các thứ mê loạn ác ma chẳng làm nghiêng động được. Như có kẻ gây làm nghiệp vô gián, tâm vô gián kia hằng thường theo dõi cho đến mạng tận chẳng thể nói bỏ, nếu khởi tâm khác chẳng thể ngăn dẹp được. Các Bồ-tát đây cũng lại như thế, tâm chẳng quay lui hằng thường theo dõi an trụ bậc Bồ-tát chẳng quay lui. Thế gian trời, người, a-tổ-lạc thấy chẳng thể động hoại pháp mà mình đã được.

Đối các ma nghiệp khéo năng giác biết được, trong pháp sở chứng thường không nghi ngờ, dù sanh đời khác cũng chẳng phát khởi tâm tương ưng Thanh văn Độc giác. Cũng chẳng tự nghi ta ở đời sau năng chứng Vô thượng Phật Bồ-đề chẳng. An trụ tự địa chẳng theo duyên khác. Đối pháp tự địa không ai hoại được. Sở dĩ vì sao? Vì các Bồ-tát này trọn nên trí không quay lui như thế, nên tất cả ác duyên chẳng năng khuynh động, nơi tâm vững chắc hơn vàng kim cương.

Giả sử ác ma làm hình tượng Phật đi đến chỗ kia nói lời như vậy: Người nay nên cầu quả A-la-hán, hết hẳn các lậu, vào Bát-niết-bàn. Người chưa kham nhận nổi ký Đại Bồ-đề, cũng chưa chứng

được Vô sanh pháp nhẫn. Người nay chưa có các hành trạng tướng bậc chẳng quay lui. Như Lai chẳng nên trao người ký Vô thượng Đại Bồ-đề. Các Bồ-tát này khi nghe lời kia tâm chẳng biến động, cũng chẳng lui chìm, không kinh không sợ, chỉ khởi nghĩ này: Đây định ác ma hoặc dòng họ ma hóa làm tượng Phật đi đến chỗ ta tác thuyết như thế. Nếu chơn Phật nói chẳng nên có khác.

Nếu các Bồ-tát khi nghe lời kia năng khởi quan sát nhớ nghĩ như vậy: Định là ác ma hóa làm tượng Phật khiến ta xa lìa Bát-nhã sâu thẳm, khiến ta nói bỏ Vô thượng Bồ-đề. Vậy nên chẳng nên theo kia đã nói. Khi ấy, ma kinh sợ liền bèn ẩn mất. Các Bồ-tát này định đã an trụ bậc chẳng quay lui. Chư Phật quá khứ đã lâu trao kia ký Đại Bồ-đề. Sở dĩ vì sao? Vì các Bồ-tát này đủ các hành trạng tướng bậc chẳng quay lui, nên năng giác biết được sự nghiệp ác ma khiến nó lặn mất chẳng còn hiện lại.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này nhiếp hộ Chánh pháp chẳng tiếc thân mạng, huông các của ngọc bần bè dòng họ. Vì hộ Chánh pháp mạnh dũng tinh tiến hằng khởi nghĩ này: Chánh pháp như thế tức là Pháp Thân thanh tịnh của chư Phật, tất cả Như Lai cung kính cúng dường. Ta nay nhiếp hộ

Chánh pháp như thế tức là nhiếp hộ Pháp Thân chư Phật.

Lại khởi nghĩ này: Chánh pháp như thế thông thuộc chư Phật Thế Tôn ba đời, ta cũng rơi ở số Phật vị lai, Phật đã trao ta ký Đại Bồ-đề. Chánh pháp chư Phật tức sở hữu của ta, ta nay tức vì hộ Chánh pháp của mình, đời sau khi ta được làm Phật cũng vì hữu tình tuyên nói pháp này. Các Bồ-tát đây thấy nghĩa lợi này nhiếp hộ Chánh pháp Như Lai đã thuyết chẳng tiếc thân mạng thân thuộc của cải, cho đến Bồ-đề thường không lười mỏi.

Lại nữa, Thiện Hiện! Các Bồ-tát này nghe Phật thuyết pháp không nghi không ngờ, nghe rồi thọ trì thường chẳng quên mất.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Các Bồ-tát này chỉ nghe lời Phật không nghi không ngờ thường chẳng quên mất, hay nghe Bồ-tát và Thanh văn thấy thuyết ra Chánh pháp cũng năng như thế?

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát này nghe khắp tất cả hữu tình ngôn âm văn tự nghĩa lý đều năng thông đạt được hết, không nghi không ngờ, thường chẳng quên mất. Sở dĩ vì sao? Vì các Bồ-tát này đôi trong các pháp được Vô sanh nhẫn. Đã khéo thông suốt thật tánh các pháp, nghe đều thuận tai

và không nghi ngờ. Lại vì được Văn trì đà-la-ni nên thường nghĩ nhớ trọn chẳng quên mất.

Thiện Hiện phải biết: Đây là các hành trạng tướng Bồ-tát Ma-ha-tát chẳng quay lui.

HỘI THỨ NĂM

Phẩm
THAM HÀNH

Thứ 17 - 1

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Hiêm có. Các Bồ-tát này trọn nên đồng công đức lớn như thế, Thế Tôn được như kiếp cát Căng-già nói các hành trạng tướng chẳng quay lui. Cúi xin Như Lai Ứng Chánh Đẳng Giác lần nữa vì tuyên nói nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, khiến các Bồ-tát an trụ trong ấy tu hạnh Bồ-đề được mau viên mãn.

Phật bảo: Thiện Hiện! Hay thay, hay thay! Người nay mới năng hỏi việc như thế. Lóng nghe nghe chắc, sẽ vì người nói.

Thiện Hiện phải biết: Nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm là không, vô tướng, vô nguyện, vô tác, vô sanh, vô diệt, chẳng có, vắng lặng, lìa nhiễm, Niết-bàn thêm lời hiển ra.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vì chỉ pháp đây gọi nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, hay tất cả pháp đều được gọi là

nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm?

Phật bảo: Thiện Hiện! Tất cả pháp khác cũng được gọi là nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả sắc thọ tưởng hành thức cũng gọi sâu thẳm.

Thiện Hiện! Sao là sắc cho đến thức cũng gọi sâu thẳm? Nghĩa là chơn như sâu thẳm nên sắc cho đến thức cũng gọi sâu thẳm.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu chỗ không sắc gọi sắc sâu thẳm, nói rộng cho đến nếu chỗ không thức gọi thức sâu thẳm.

Bấy giờ, Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Hiếm có. Phương tiện nhiệm màu ngăn khiến năm uẩn, chỉ rõ Niết-bàn.

Phật bảo: Thiện Hiện! Như vậy, như vậy. Nếu các Bồ-tát năng đối nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm như thể quan sát kỹ càng, khởi nghĩ như vậy: Ta nay nên như Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã dạy mà trụ. Ta nay nên như Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà học. Các Bồ-tát này do năng được như đây nương nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm quan sát

kỹ càng, tinh tiến tu hành cho đến một ngày, chỗ được nhóm phước vô lượng vô biên!

Như người tham hành, lại nhiều tìm tòi, cùng người nữ đẹp chung làm hứa hẹn. Nữ kia bị trở ngại chẳng đến chỗ hứa đúng được. Dục tâm người ấy xí thịnh tuôn chảy. Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Lòng dục người kia đối chỗ nào chuyển động?

Bạch Thế Tôn! Lòng dục người kia đối chỗ nữ mà động. Là khởi nghĩ này: Sao kia chẳng tới đây cùng gặp chỗ này sướng vui giỡn khoái.

Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Người kia ngày đêm sanh mấy lần nhớ dục? Bạch Thế Tôn! Người ấy ngày đêm nhớ dục rất nhiều.

Phật bảo: Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẩm quan sát kỹ càng, tinh tiến tu hành cho đến một ngày, vượt khỏi kiếp số sanh tử trôi lăn; cùng người tham hành qua một ngày đêm khởi lên nhớ dục, số lượng ấy ngang bằng.

Thiện Hiện phải biết: Các Bồ-tát này tùy nương nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẩm quan sát kỹ càng, tinh tiến tu hành, tùy năng giải thoát bao nhiêu tội lỗi hay ngăn ngại Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Vậy nên Bồ-tát nương nghĩa xứ

tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, quan sát kỹ càng, tinh tiến tu hành, kẻ không lười mỗi, mau chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Thiện Hiện phải biết: Nếu các Bồ-tát nương nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm quan sát kỹ càng, tinh siêng tu hành qua một ngày đêm, chỗ được công đức hơn các Bồ-tát lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa lâu đại kiếp như số cát Căng-già tu công đức bố thí vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương nghĩa xứ tương ưng Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm, quan sát kỹ càng, tinh tiến tu hành qua một ngày đêm, chỗ được công đức hơn các Bồ-tát lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa qua lâu đại kiếp như số cát Căng-già đem các đồ cúng cúng dường Dự lưu, Nhất lai, Bất hoàn, A-la-hán, Độc giác, Bồ-tát, Như Lai công đức bố thí vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, qua một ngày đêm tinh siêng tu học bố thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tiến, tĩnh lự, bát-nhã chỗ được công đức hơn các Bồ-tát lìa Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm lâu đại kiếp như số cát Căng-già, tinh siêng tu học bố thí, tịnh giới, an nhẫn, tinh tiến, tĩnh lự, bát-nhã chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, qua một ngày đêm đem pháp vi diệu thí các hữu tình, chỗ được công đức hơn các Bồ-tát là Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm lâu đại kiếp như số cát Căng-già đem pháp vi diệu thí các hữu tình chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, qua một ngày đêm tu ba mươi bảy Bồ-đề phần pháp và các căn lành chỗ được công đức hơn các Bồ-tát là Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm lâu đại kiếp như số cát Căng-già tu ba mươi bảy Bồ-đề phần pháp và các căn lành chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, qua một ngày đêm tu hành các thứ tài thí pháp thí, trụ ở chỗ vắng trống, buộc niệm suy gẫm trước đã tu hành các thứ phước nghiệp hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, chỗ được công đức hơn các Bồ-tát là Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm lâu đại kiếp như số cát Căng-già tu hành các thứ tài thí pháp thí, trụ ở chỗ vắng trống, buộc niệm suy gẫm trước đã tu hành các thứ phước nghiệp hồi hướng Vô thượng

Chánh đẳng Bồ-đề chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Lại nữa, Thiện Hiện! Nếu các Bồ-tát nương Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm đã nói mà trụ, qua một ngày đêm duyên khắp công đức căn lành Phật và đệ tử ba đời, hòa hợp cân lường hiện tiền tùy hỷ hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, chỗ được công đức hơn các Bồ-tát lia Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm lâu đại kiếp như số cát Căng-già duyên khắp công đức căn lành Phật và đệ tử ba đời, hòa hợp cân lường hiện tiền tùy hỷ hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Như Lai thường nói các hành đều là phân biệt làm ra, trọn chẳng thật có. Vì nhân duyên nào các Bồ-tát đây chỗ được công đức vô lượng vô biên?

Phật bảo: Thiện Hiện! Các Bồ-tát này hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm cũng thường quan sát thiện sự làm ra không, vô sở hữu, hư dối chẳng thật. Như như quan sát thiện sự làm ra không, vô sở hữu, hư dối chẳng thật, như vậy, như vậy bèn năng chẳng lia Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm. Như như chẳng lia Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm

như vậy, như vậy, chỗ được công đức vô lượng vô biên.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Vô lượng vô biên nghĩa có khác nào? Phật bảo: Thiện Hiện! Nói vô lượng ấy là với trong đó dứt hẳn lượng kia. Nói vô biên ấy là ở chỗ này số chẳng thể hết.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vả có nhân duyên sắc cho đến thức cũng vô lượng vô biên ư? Phật bảo: Thiện Hiện! Cũng có nhân duyên sắc cho đến thức vô lượng vô biên.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vì nhân duyên nào sắc cho đến thức vô lượng vô biên? Phật bảo: Thiện Hiện! Vì sắc cho đến thức đều tánh không, nên vô lượng vô biên.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vì chỉ sắc thọ tướng hành thức không, hay tất cả pháp thấy đều không ư? Phật bảo: Thiện Hiện! Ta nói tất cả pháp không chẳng đều không.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vô lượng vô biên là thêm lời pháp nào? Phật bảo: Thiện Hiện! Vô lượng vô biên là thêm lời không, vô tướng, vô nguyện.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Vô lượng vô biên vì chỉ là không, vô tướng, vô nguyện, hay lại

có các nghĩa ư? Phật bảo: Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Ta đâu chẳng nói tất cả pháp môn không chẳng đều không? Thiện Hiện thưa rằng: Như Lai thường nói tất cả pháp môn không chẳng đều không.

Phật bảo: Thiện Hiện! Không tức vô tận, không tức vô lượng, không tức vô biên, không tức các nghĩa. Vậy nên, Thiện Hiện! Tất cả pháp môn dù có các thứ lời nói sai khác mà nghĩa không khác.

Thiện Hiện phải biết: Lý “không” của các pháp đều chẳng thể nói, Như Lai phương tiện nói là vô tận, hoặc nói vô lượng, hoặc nói vô biên, hoặc nói là không, hoặc nói vô tướng, hoặc nói vô nguyên, hoặc nói vô tác, hoặc nói vô sanh, hoặc nói vô diệt, hoặc nói chẳng có, hoặc nói vắng lặng, hoặc nói lìa nhiễm, hoặc nói Niết-bàn. Các như thế thấy vô lượng pháp môn nghĩa thật không khác, đều là Như Lai phương tiện diễn nói.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Bạch Thế Tôn! Hiếm có. Phương tiện khéo léo, thật tánh các pháp đều chẳng thể nói, mà vì hữu tình phương tiện chỉ rõ Như tôi hiểu nghĩa Phật đã nói đó, thật tánh các pháp đều chẳng thể nói.

Phật bảo: Thiện Hiện! Như vậy, như vậy. Sở dĩ vì sao? Vì tất cả pháp tánh đều rất ráo không. Không có kẻ năng tuyên nói rất ráo không.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nghĩa chẳng thể nói có thêm bớt chẳng? Phật bảo: Thiện Hiện! Nghĩa chẳng thể nói không thêm không bớt.

Cụ thọ Thiện Hiện lại thưa Phật rằng: Nếu nghĩa chẳng thể nói không thêm không bớt ấy, tức lẽ Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa cũng không thêm bớt. Nếu sáu Ba-la-mật-đa đây cũng không thêm bớt, vì sao Bồ-tát đem Ba-la-mật-đa không thêm bớt cầu chứng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, năng gần Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề? Nếu các Bồ-tát thêm bớt sáu thứ Ba-la-mật-đa bèn chẳng năng gần Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Phật bảo: Thiện Hiện! Như vậy, như vậy. Nghĩa chẳng thể nói Ba-la-mật-đa đều không thêm bớt. Nhưng các Bồ-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm phương tiện khéo léo chẳng khởi nghĩ này: Sáu thứ Ba-la-mật-đa như thế có thêm có bớt. Chỉ khởi nghĩ này: Duy có danh tướng gọi là Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa.

Các Bồ-tát này tu hành Bồ thí cho đến Bát-nhã Ba-la-mật-đa đem sáu thứ cùng hành tác ý đây và nương đây khởi tâm cùng căn lành, cùng các hữu

tình bình đẳng chung có, hồi hướng Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề, như Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề thấm sâu mâu nhiệm mà khởi hồi hướng. Do hồi hướng đây phương tiện khéo léo thể lực tăng lên năng chứng được Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Bấy giờ, Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Sao gọi Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề?

Phật bảo: Thiện Hiện! Chơn như các pháp, đây gọi Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Thiện Hiện! Phải biết chơn như các pháp không thêm bớt, nên chư Phật Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề cũng không thêm bớt. Nếu các Bồ-tát hằng nhiều an trụ tác ý tương ưng chơn như như thế, bèn gần Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Như vậy, Thiện Hiện! Nghĩa chẳng thể nói dù không thêm bớt mà chẳng lui mất tác ý chơn như. Ba-la-mật-đa dù không thêm bớt mà chẳng lui mất sở cầu Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề. Nếu các Bồ-tát an trụ như thế tác ý chơn như tu hành sáu thứ Ba-la-mật-đa bèn gần Vô thượng Chánh đẳng Bồ-đề.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Các Bồ-tát này vì sơ tâm khởi năng gần Bồ-đề, hay hậu tâm khởi năng gần Bồ-đề? Nếu sơ tâm khởi năng gần

Bồ-đề, khi sơ tâm khởi hậu tâm chưa khởi, không nghĩa hòa hợp. Nếu hậu tâm khởi năng gần Bồ-đề, khi hậu tâm khởi, tiền tâm đã diệt, không nghĩa hòa hợp. Như vậy trước sau pháp tâm tâm sở tới lui gạn tìm không nghĩa hòa hợp, như sao khá được chứa nhóm căn lành? Nếu các căn lành chẳng thể chứa nhóm được, làm sao Bồ-tát năng gần Bồ-đề?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Như khi đốt đèn là ngọn lửa trước năng cháy tim hay ngọn lửa sau năng cháy tim? Thiện Hiện thưa rằng: Như ý tôi hiểu, chẳng phải lửa trước năng cháy tim cũng chẳng là lửa trước, chẳng phải lửa sau năng cháy tim cũng chẳng là lửa sau.

Phật bảo: Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Cái tim bị cháy chẳng? Thiện Hiện thưa rằng: Thế gian hiện thấy cái tim thật cháy.

Phật bảo: Thiện Hiện! Bồ-tát cũng vậy. Chẳng tâm trước khởi năng gần Bồ-đề, cũng chẳng là tâm trước; chẳng tâm sau khởi năng gần Bồ-đề, cũng chẳng là tâm sau, mà các Bồ-tát hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm phương tiện khéo léo khiến các căn lành tăng trưởng viên mãn năng gần được Bồ-đề.

Cụ thọ Thiện Hiện bèn thưa Phật rằng: Duyên khởi như thế lý thú sâu thẳm, chẳng phải tức các

tâm khởi trước sau nên năng gần Bồ-đề, chẳng phải lìa các tâm khởi trước sau nên năng gần Bồ-đề mà các Bồ-tát năng gần Bồ-đề?

Phật bảo: Thiện Hiện! Nơi ý hiểu sao? Nếu tâm diệt rồi sanh lại được chẳng? Thiện Hiện thưa rằng: Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Tâm ấy đã diệt chẳng thể sanh lại.

Nơi ý hiểu sao? Nếu tâm đã sanh có pháp diệt chẳng? Bạch Thế Tôn! Như vậy. Nếu tâm đã sanh định có pháp diệt.

Nơi ý hiểu sao? Tâm có pháp diệt chẳng sẽ diệt chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng phải. Tâm có pháp diệt quyết định sẽ diệt.

Nơi ý hiểu sao? Tâm không pháp diệt là sanh được chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Tâm không pháp diệt không nghĩa sanh được.

Nơi ý hiểu sao? Tâm không pháp sanh là diệt được chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Tâm không pháp sanh không nghĩa diệt được.

Nơi ý hiểu sao? Tâm không pháp sanh diệt là sanh diệt được chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Tâm không pháp sanh diệt không nghĩa sanh diệt được.

Nơi ý hiểu sao? Nếu pháp đã diệt, diệt nữa được chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Nếu pháp diệt rồi chẳng thể diệt nữa.

Nơi ý hiểu sao? Nếu pháp đã sanh, sanh nữa được chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng được. Nếu pháp sanh rồi chẳng sanh nữa được.

Nơi ý hiểu sao? Thực tánh các pháp có sanh diệt chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng có. Thực tánh các pháp không sanh không diệt.

Nơi ý hiểu sao? Tâm trụ là như tâm chơn như chăng? Bạch Thế Tôn! Như vậy. Như tâm chơn như, tâm trụ như thế.

Nơi ý hiểu sao? Nếu tâm trụ như chơn như, tâm này là như chơn như thật tế tánh thường trụ chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng phải. Tâm này chẳng như chơn như thật tế tánh ấy thường trụ.

Nơi ý hiểu sao? Chơn như các pháp cực sâu thẳm chăng? Bạch Thế Tôn! Như vậy. Chơn như các pháp rất là sâu thẳm.

Nơi ý hiểu sao? Tức chơn như là tâm chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng phải.

Nơi ý hiểu sao? Lìa chơn như có tâm chăng? Bạch Thế Tôn! Chẳng có.

**Nơi ý hiểu sao? Tức tâm là chơn như chẳng?
Bạch Thế Tôn! Chẳng phải.**

**Nơi ý hiểu sao? Là tâm có chơn như chẳng?
Bạch Thế Tôn! Chẳng có.**

**Nơi ý hiểu sao? Chơn như năng thấy chơn như
chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng thấy.**

**Nơi ý hiểu sao? Người vì thấy có thật chơn như
chẳng? Bạch Thế Tôn! Chẳng thấy.**

**Nơi ý hiểu sao? Nếu các Bồ-tát năng hành như
thế là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm chẳng?
Bạch Thế Tôn! Như vậy. Nếu các Bồ-tát năng hành
như thế là hành Bát-nhã Ba-la-mật-đa sâu thẳm.**

--- o0o ---